# Konstitutionsutskottets betänkande 1983/84:17

## om presstöd (prop. 1983/84:100, bil. 10, p. G 5–8 och 10–11)

### Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens förslag i budgetpropositionen rörande olika former av presstöd. Förslaget om stöd till dagspressen har föranlett sex motioner, nämligen 518 av Bertil Fiskesjö m. fl. (c), 744 av Ingrid Sundberg och Per Unckel (båda m), 1377 av Karin Ahrland och Hans Petersson i Röstånga (båda fp), 1407 av Bengt Silfverstrand m. fl. (s), 1409 av Evert Svensson m. fl. (s) och 2130 av Stig Josefson (c). Med anledning av regeringens förslag om stöd till organisationstidskrifterna har Ingrid Sundberg m. fl. (m) väckt motion 1362, yrkande 3. I motion 1394 behandlar Bengt Lindqvist (s) stödet till taltidningarna.

Utskottet förordar en höjning av stödet till dagspressen med 3,9 milj. kr. I övrigt godtas propositionens förslag.

Den av utskottet föreslagna höjningen innebär en "frysning" av stödet så till vida att tidningar som 1984 och 1985 skulle ha fått reducerat produktionsbidrag skall få behålla samma bidrag som för 1983. Femte pressutredningen föeslås få i uppdrag att se över reglerna för reducerat produktionsbidrag. Vidare uttalar sig utskottet för att en parlamentariskt sammansatt utredning tillsätts sedan femte pressutredningen och massmediekommittén fullgjort sitt arbete. De motioner som berör de reducerade produktionsbidragen eller tar sikte på utredning bör enligt utskottet förklaras besvarade med vad utskottet anfört. Övriga motioner har avstyrkts.

Moderata samlingspartiets företrädare i utskottet har reserverat sig i frågorna om stödet till dagspressen och organisationstidskrifterna.

### Propositionen

I proposition 1983/84:100, bil. 10, utbildningsdepartementet föreslår regeringen riksdagen

att till *Presstödsnämnden* för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 2 300 000 kr. (punkt G 5),

att godkänna de i propositionen förordade ändringarna i grunderna för stöd till dagspressen,

att till *Stöd till dagspressen* för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 444 000 000 kr. (punkt G 6),

att till *Lån till dagspressen* för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 000 kr. (punkt G 7),

att till *Stöd till organisationstidskrifter* för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 39 700 000 kr. (punkt G 8),

att till *Stöd till tidningar på andra språk än svenska* för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 5 365 000 kr. (punkt G 10),

att godkänna de i propositionen förordade ändringarna i grunderna för stöd till taltidningar,

att till *Stöd till taltidningar* för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 10 622 000 kr. (punkt G 11).

**Motionerna**

*Stöd till dagspressen*

I *motion 1983/84:518* av Bertil Fiskesjö m. fl. (c) hemställs, att riksdagen beslutar avslå förslaget om ändring av reglerna för reducerat produktionsbidrag.

I motionen kritiseras propositionens förslag att slopa produktionsbidraget till vissa storstadstidningar. Det påtalas, att endast en tidning – Sydsvenska Dagbladet – omedelbart drabbas av indragningen och att förslaget tillkommit utan att invänta den s. k. femte pressutredningens samlade förslag. Ärendet har heller inte beretts på sedvanligt sätt. Regeringsförslaget har inte remissbehandlats och några kontakter utanför kanslihuset har inte redovisats. I motionen framhålls den stora betydelsen av att reglerna för presstödet är omsorgsfullt övervägda och att ändringar inte genomförs utan noggrann analys och beredning.

I *motion 1983/84:744* av Ingrid Sundberg och Per Unckel (båda m) hemställs 1) att riksdagen beslutar hos regeringen begära att femte pressutredningen ersätts av en parlamentariskt sammansatt utredning, 2) att riksdagen beslutar att till punkten G 5. Stöd till dagspressen anvisa ett förslagsanslag om 357,1 milj. kr.

Enligt motionen finns det två huvudskäl till besparingar på presstödet – dels statsfinansiella, dels principiella. I det första hänseendet pekas på de stora belopp som utgår i presstöd, i det senare framhålls att stödet i sin nuvarande utformning är orättvist och har lett till snedvridningar i konkurrensen på många orter. Vidare har det motverkat rationaliseringar och lett till att vissa tidningar har anpassat sin utgivning till presstödsreglerna i stället för till sunda journalistiska och ekonomiska mål. Läget har enligt motionen ytterligare komplicerats av att vissa stödberättigade tidningar ger ut annonsblad. I motionen föreslås en generell nedskärning av produktionsbidraget och samdistributionsrabatten med 20 % samt en halvering t. v. av utvecklingsbidragen och samverkansbidragen. Däremot anser motionärerna att någon regeländring beträffande storstadstidningar t. v. inte bör genomföras. Slutligen krävs att den s. k. femte pressutredningen ersätts med en parlamentariskt sammansatt pressutredning, som tillgodoser behovet av ett samlat grepp om presstödsfrågorna.

I *motion 1983/84:1377* av Karin Ahrland och Hans Petersson i Röstånga (båda fp) hemställs, att riksdagen beslutar avslå de av regeringen förordade ändringarna i grunderna för stöd till dagspressen.

I motionen pekas på att den s. k. femte pressutredningen inte föreslagit någon ändring av regelsystemet för produktionsbidraget till storstadstidningar. Det framhålls som principiellt olämpligt att införa särregler som i dagsläget endast drabbar en tidning, nämligen Sydsvenska Dagbladet.

I *motion 1983/84:1407* av Bengt Silfverstrand m. fl. (s) hemställs, att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om behovet av skyndsamma åtgärder för att förhindra en ytterligare monopolisering av dagstidningspressen.

I motionen pekas på risken för att de tidningar som är mest beroende av presstöd kommer att råka i allvarlig ekonomisk kris på grund av vikande upplagesiffror och minskade annonsintäkter. Det finns enligt motionen en tendens för ytterligare monopolisering inom tidningsbranschen om inte snabba åtgärder sätts in för att stärka stödet till pressen.

I *motion 1983/84:1409* av Evert Svensson m. fl. (s) hemställs, att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till regler för produktionsbidrag till rikstäckande fådagarstidningar så att nuvarande tröskeleffekt elimineras.

I motionen framhålls att tröskeleffekten för de tidningar som befinner sig i närheten av den stipulerade upplagegränsen – 10 000 exemplar – blir mycket stor. För att hindra dessa effekter föreslås att produktionsbidraget till ifrågavarande tidningar fördelas inom upplageintervallet 5 000–12 000 exemplar i proportion till tidningens upplaga. Som en följdändring härtill bör enligt motionen nuvarande regler för granskning av tidningarnas rikstäckning ändras. Ett alternativ till den nuvarande ordningen kunde vara en enkel kvantitativ bedömning om tidningens ställning som lokal eller rikstidning.

I *motion 1983/84:2130* av Stig Josefson (c) hemställs, att riksdagen hos regeringen begär utredning om möjligheterna att komplettera det nuvarande samdistributionsstödet för dagstidningar med ett extra stöd för områden med höga distributionskostnader.

Motionen tar närmast sikte på distributionen av dagstidningar genom lantbrevbärare. Det framhålls att prenumeranterna i dessa fall ofta får tidningarna först sedan de mist sitt nyhetsvärde. Om ett extra distributionsstöd infördes för områden där distributionen är förenad med höga kostnader skulle det bli möjligt för flera abonnenter att få sin tidning redan på morgonen.

*Stöd till organisationstidskrifter*

I *motion 1983/84:1362* av Ingrid Sundberg m. fl. (m) hemställs 3) att riksdagen beslutar avveckla stödet till organisationstidskrifter.

Motionen hänvisar beträffande motiveringen till motion 744.

*Stöd till taltidningar*

I *motion 1983/84:1394* av Bengt Lindqvist (s) hemställs, att riksdagen uttalar sig för att uttagandet av prenumerationspriset för dagstidningar på kassett skall vara så konstruerat att prenumeranten betalar ett prenumerationspris och att i detta prenumerationspris ingår svartskriftsutgåvan om prenumeranten så önskar.

I motionen pekas på ett uttalande av riksdagen förra året (KU 1982/83:26) att taltidningskommittén var oförhindrad att under pågående försöksverksamhet pröva om prenumerationsavgiften för taltidningar var rätt avvägd och att det med fog kunde ifrågasättas om ett hushåll, vari ingår en synskadad, skall behöva betala dubbla prenumerationsavgifter för samma tidning. Uttalandet, som gavs regeringen till känna, har enligt motionen lett till att huvudregeln med dubbla prenumerationsavgifter kvarstår men att undantag görs i tre fall. Motionären anser att problemet bör lösas generellt och inte från fall till fall.

**Utskottet**

*Presstödsnämnden*

Utskottet biträder förslaget i budgetpropositionen.

*Stöd till dagspressen*

En höjning av anslaget föreslås i förhållande till budgetåret 1983/84 med 3,1 milj. kr. I förhållande till presstödsnämndens förslag innebär detta en reducering med 7,8 milj. kr. Denna besparingseffekt uppnås i sin helhet genom att möjligheten för storstadstidningar att erhålla reducerat produktionsbidrag slopas (11 § förordningen (1981:409) om statligt stöd till dagstidningar). Bakgrunden till den föreslagna ändringen i presstödsförordningen är analyser av den s. k. femte pressutredningen, som visar att den fördelning av annonsmarknadsandelar som 11 § är avsedd att balansera knappast är representativ för storstäderna. Ett hushållstäckningstal på 40–50 % kan enligt utredningen innebära ett betydande övertag på annonsmarknaden.

Den av regeringen föreslagna regeländringen innebär f. n. att en tidning – Sydsvenska Dagbladet i Malmö – mister sitt reducerade produktionsbidrag, som för budgetåret 1984/85 beräknats till 7,8 milj. kr. Det bör i sammanhanget nämnas att enligt femte pressutredningens uppgifter hade denna tidning 1982 täckningstalet 49 och 195 milj. kr. i annonsintäkter medan de två konkurrenttidningarna på orten hade täckningstalen 31 resp. 5 och sammanlagda annonsintäkter på 92 milj. kr.

I propositionen redogörs bl. a. för täckningstal och annonsintäkter för de båda förstatidningarna Sydsvenska Dagbladet i Malmö och Dagens Nyheter i

Stockholm. Det framgår enligt föredragande statsrådet klart av dessa båda tidningars situation att förstatidningarna har ett överlägset grepp om annonsmarknaden på var sin utgivningsort trots att täckningstalen för båda tidningarna ligger under 50. Vid sådana förhållanden anser han det inte vara motiverat att storstadstidningarna skall ha rätt till reducerat produktionsbidrag. Reglerna bör därför ändras så att ett reducerat produktionsbidrag för flerdagarstidningar som har ett täckningstal som är lägst 41 men understiger 50 och som har en upplaga på mer än 10 000 exemplar skall utgå till flerdagarstidningar utom storstadstidningar. Det skall enligt förslaget ankomma på presstödsnämnden att studera effekten av regeländringen och till regeringen vidarebefordra sina eventuella synpunkter.

Utskottet noterar, att den höjning som föreslås av stödet till dagspressen endast avser produktionsbidragen och begränsas till nyetablering av tidningar, periodicitetsökningar samt viss ökad pappersförbrukning. Regeringsförslaget överensstämmer härvidlag med presstödsnämndens yrkanden.

Bl. a. frågan om presstödets totala storlek tas upp i motion 744 av Ingrid Sundberg och Per Unckel (båda m). I motionen föreslås en generell tjugoprocentig nedskärning av stödet.

Utskottet vill erinra om att så sent som förra året godtog riksdagen en femtonprocentig höjning av produktionsbidragen. I det sammanhanget framhölls såväl i budgetpropositionen som i utskottets betänkande (KU 1982/83:26) att statsmakternas möjligheter att i framtiden lösa tidningsbranschens svårigheter var begränsade och att tidningarna själva måste angripa problemen genom att bättre utnyttja de tekniska framstegen och genom att samverka med andra tidningar.

Det förhållandet att någon generell ökning av presstödet nu inte föreslås innebär med hänsyn till kostnadsutvecklingen i realiteten en inte oväsentlig nedskärning. Att därutöver ytterligare sänka stödet skulle rasera de stödberättigade tidningarnas budget och allmänt medföra stora svårigheter för de flesta av dessa tidningar. En nedskärning av den storleksordning som föreslås i motion 744 måste enligt utskottets mening bedömas som helt orealistisk, om man vill behålla en mångfald i pressen. Motionsyrkandet avstyrks följaktligen.

Propositionens förslag att slopa det reducerade produktionsbidraget till vissa storstadstidningar godtas inte i motionerna 518 av Bertil Fiskesjö m. fl. (c), 744 (yrk. 1) av Ingrid Sundberg och Per Unckel (båda m) samt 1377 av Karin Ahrland och Hans Petersson i Röstånga (båda fp). Negativa tröskeleffekter när det gäller stödet till fådagarstidningar behandlas i motion 1409 av Evert Svensson m. fl. (s). En parlamentarisk utredning krävs i motion 744 (yrk. 1). Problemet med en monopolisering av dagstidningsmarknaden tas upp i motion 1407 av Bengt Silfverstrand m. fl. (s).

Förslaget att slopa de reducerade produktionsbidragen till vissa storstadstidningar grundar sig på uppgifter som femte pressutredningen tagit

fram vid sin undersökning av tidningarnas utgivning av annonsblad. Kanslichefen i presstödsnämnden, som är särskild utredare i den av regeringen förra året tillsatta femte pressutredningen, har hörts av utskottet. En av denne upprättad PM bifogas detta betänkande jämte utskrift av utfrågningen, *bil. 1 och 2*.

Utskottet instämmer i föredragande statsrådets bedömning att det klart framgår att de båda förstatidningarna i Malmö och Stockholm har ett överlägset grepp om annonsmarknaden på resp. utgivningsort trots att täckningstalen för båda ligger under 50. Även i andra hänseenden har reglerna om reducerat produktionsbidrag visat sig leda till icke förutsedda konsekvenser. Utskottet finner skäl att erinra om att praktiska erfarenheter nästan saknades när reduceringsreglerna tillkom på initiativ av 1972 års pressutredning.

Femte pressutredningen har ansett skäl föreligga för att närmare analysera överensstämmelsen mellan marknadsförhållandena och reglerna för reducerat produktionsbidrag. Utredningens uppdrag omfattar dock inte detta.

Enligt utskottets mening är det angeläget att en analys av angivet slag görs. Utskottet förordar därför att utredningen får tilläggsdirektiv av denna innebörd, vilket bör ges regeringen till känna. Under tiden bör enligt utskottets mening ingen ändring ske i det utgående stödet. Tidningar som under 1984 och 1985 skulle ha fått produktionsbidrag enligt nu gällande reduceringsregel bör således i stället erhålla samma bidrag som under 1983. Anslagsmässigt betyder detta bl. a. att Sydsvenska Dagbladet behåller samma presstöd som f. n. I förhållande till regeringens förslag skall därför anslaget stöd till dagspressen ökas med 3,9 milj. kr.

Utskottet utgår från att regeringen kan förelägga riksdagen proposition i ärendet så att de nya reglerna kan tillämpas fr. o. m. kalenderåret 1986.

Med det anförda får motionerna 518 och 1377 anses besvarade. Även i motion 744 behandlas denna fråga.

Det kan förväntas att resultatet av det utredningsarbete som bedrivs i femte pressutredningen kommer att aktualisera ytterligare omprövningar av stödreglerna. Vidare kan massmediekommitténs arbete väntas ingående belysa pressens roll i den nya mediesituationen. Med bl. a. angivna utredningsarbete som bakgrund kan enligt utskottets mening ha skapats förutsättningar för att tillsätta en ny parlamentariskt sammansatt pressutredning. En sådan utredning ter sig av olika skäl önskvärd. Förutom de i det föregående angivna ämnena bör den också vara oförhindrad att ta upp sådana frågor som behandlas i motionerna 1407 och 1409.

Med det anförda får motionerna 744, yrk. 1, 1407 och 1409 anses besvarade.

Stig Josefson (c) behandlar i motion 2130 frågan om ett extra distributionsstöd för dagstidningar i områden med höga distributionskostnader. Samma problem tog Stig Josefson upp i en motion till förra årets riksdag. Utskottet anförde då följande i frågan (KU 1982/83:26 s. 26).

Den i Stig Josefsons (c) motion upptagna frågan om extra stöd för områden med höga distributionskostnader har blivit utförligt belyst för utskottet av presstödsnämndens kanslichef. Av dennes redogörelse har framgått att en förkortad distributionstid till vissa områden bl. a. skulle medföra oproportionellt stora kostnader och påverka postverkets möjligheter att dagligen befordra post till avlägsnare delar av landet. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet inte att det finns skäl att föranstalta om en sådan utredning som föreslås i motion 1689.

Ingenting har framkommit som föranleder utskottet att ändra den inställning till frågan som utskottet intog förra året. Motionen avstyrks därför.

*Lån till dagspressen*

Utskottet godtar propositionens förslag.

*Stöd till organisationstidskrifter*

Stödet föreslås uppräknat med 1,1 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. Höjningen av anslaget beror på tillkomsten av nya tidskrifter samt upplage- och periodicitetsökningar.

Ett avskaffande av stödet förordas i motion 1362 yrk. 3 av Ingrid Sundberg m. fl. (m).

Utskottet godtar propositionens förslag i denna del och avstyrker följaktligen motionen.

*Stöd till tidningar på andra språk än svenska*

Utskottet godtar propositionens förslag.

*Stöd till taltidningar*

Stödet föreslås uppräknat med 304 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår. Vidare föreslås viss ändring i grunderna för bidragsgivningen. Utskottet godtar regeringsförslaget.

I motion 1394 av Bengt Lindqvist (s) föreslås att i prenumerationsavgiften för kassett skall ingå den tryckta utgåvan, om prenumeranten så önskar.

Utskottet behandlade samma fråga i förra årets presstödsbetänkande (KU 1982/83:26 s. 10). Utskottet redogjorde därvid för de riktlinjer som dittills tillämpats, nämligen att samma prenumerationspris skulle erläggas för taltidningen som för den tryckta förlagan. Uttalandet tolkades av taltidningskommittén så att om samma hushåll hade en kassettversion och den tryckta tidningen skulle dubbla prenumerationsavgifter tas ut. Med gällande rabattsystem innebar detta att hushållet i så fall fick betala 1 1/2 prenumerationspris.

Utskottet anförde följande i frågan.

"Utskottet, som inte har något att erinra mot taltidningskommitténs tolkning av det aktuella uttalandet i propositionen, vill erinra om att taltidningsverksamheten f. n. befinner sig på ett försöksstadium. Enligt utskottets mening bör kommittén vara oförhindrad att under försöksperioden också pröva om prenumerationsavgiften är rätt avvägd. Utskottet vill tillägga att det givetvis med fog kan ifrågasättas om ett hushåll, vari ingår en synskadad, skall behöva betala dubbla prenumerationsavgifter för samma tidning. Med det anförda, som bör ges regeringen till känna, får motion 418 anses besvarad."

Enligt vad utskottet inhämtat har nu refererade uttalande, som godtogs av riksdagen, lett till att undantag beträffande tre tidningar gjorts från huvudregeln om dubbla prenumerationsavgifter.

Utskottet har vidare erfarit att taltidningskommittén f. n. utreder bl. a. den i motionen berörda frågan och att kommitténs betänkande väntas föreligga omkring den 1 juni 1984. Utskottet, som inte har någon annan uppfattning i frågan än den som redovisades förra året, finner inte skäl att med ett bifall till motionsyrkandet föregripa utredningsresultatet. Motionen avstyrks därför.

**Hemställan**

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till proposition 1983/84:100, bil. 10, till *Presstödsnämnden* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 2 300 000 kr. (punkt G 5),
2. a) att riksdagen med anledning av propositionen och motionerna 1983/84:518 och 1377 samt med avslag på motion 1983/84:744, yrk. 2, till *Stöd till dagspressen* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 447 900 000 kr. (punkt G 6),
   b) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om tilläggsdirektiv till femte pressutredningen,
   c) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om tillsättandet av en parlamentariskt sammansatt utredning samt förklarar motionerna 1983/84:744, yrk. 1, 1407 och 1409 besvarade med vad utskottet anfört,
   d) att riksdagen avslår motion 1983/84:2130,
3. att riksdagen med bifall till propositionen till *Lån till dagspressen* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 25 000 000 kr. (punkt G 7),
4. att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1983/84:1362, yrk. 3, till *Stöd till organisationstidskrifter* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 39 700 000 kr. (punkt G 8),

5. att riksdagen med bifall till propositionen till *Stöd till tidningar på andra språk än svenska* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 5 365 000 kr. (punkt G 10),
6. a) att riksdagen med bifall till propositionen i denna del godkänner de i propositionen förordade ändringarna i grunderna för *Stöd till taltidningar*,

   b) att riksdagen med bifall till propositionen i övrigt till *Stöd till taltidningar* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 10 622 000 kr. (punkt G 11).

   c) att riksdagen avslår motion 1983/84:1394.

Stockholm den 6 mars 1984

På konstitutionsutskottets vägnar
OLLE SVENSSON

*Närvarande:* Olle Svensson (s), Anders Björck (m), Yngve Nyquist (s), Bertil Fiskesjö* (c), Wivi-Anne Cederqvist (s), Hans Nyhage (m), Kerstin Nilsson* (s), Sven-Erik Nordin (c), Sture Thun (s), Anita Modin* (s), Elisabeth Fleetwood (m), Karin Ahrland (fp), Ove Eriksson* (m), Ingvar Björk (s) och Marie-Ann Johansson* (vpk).

* Ej närvarande vid justeringen.

**Reservationer**

1. *Stödet till dagspressen* (mom. 2 a)

Anders Björck, Hans Nyhage, Elisabeth Fleetwood och Ove Eriksson (alla m) anser

*dels* att den del av utskottes yttrande på s. 5 som börjar "Utskottet vill" och slutar "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Det direkta stödet till dagspressen närmar sig nu en halv miljard kronor. Om man medräknar momsbefrielse och nedsatt annonsskatt är stödet ännu större. Ett belopp av denna storleksordning kräver givetvis en särskilt kritisk granskning. I ett pressat budgetläge är det enligt utskottets mening nödvändigt att göra besparingar också på presstödet. Men också rent principiella skäl talar för en minskning av presstödet. Även om en snar översyn av presstödsreglerna kan väntas komma till stånd anser utskottet att bristerna i systemet är så iögonfallande att vissa nedskärningar redan nu är motiverade. Utskottet vill t. ex. peka på de snedvridningar i konkurrensen som stödet på vissa håll lett till. Det kan vidare antas att stödet motverkat rationaliseringar. Annonsbladsutgivningen av stödberättigade tidningar är ytterligare en komplicerande faktor. Besparingar är möjliga såväl på produktionsbidragen som utvecklingsbidragen, samverkansbidragen och samdistributionsrabatten.

Utskottet har vid sina överväganden stannat för att föreslå riksdagen dels en tjugoprocentig nedskärning av produktionsbidragen och samdistributionsrabatten, dels en halvering av utvecklingsbidragen och samverkansbidragen.

*dels* att utskottets hemställan i moment 2 a bort ha följande lydelse:

att riksdagen med anledning av propositionen och motionerna 1983/84:518 och 1377 samt med bifall till motion 1983/84:744 yrk. 2 till Stöd till dagspressen för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 353 980 000 kr. (punkt. G 6).

2. *Stödet till organisationstidskrifter (mom. 4)*

Anders Björck, Hans Nyhage, Elisabeth Fleetwood och Ove Eriksson (alla m) anser

*dels* att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar "Utskottet godtar" och slutar "följaktligen motiverar" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till motion 1362 i denna del och tillstyrker med hänvisning till det statsfinansiella läget att stödet till organisationstidskrifter avskaffas.

*dels* att utskottets hemställan i moment 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen med bifall till motion 1983/84:1362, yrk. 3 avslår propositionen i denna del (punkt. G 8).

*Bilaga 1*

Presstödsnämnden
Bo Präntare 1984-02-09

**PM om reducerat produktionsbidrag**

Produktionsbidrag utgår som fullt eller reducerat bidrag.

"Reducerat bidrag är lika med fullt bidrag minskat med en tiondel för varje procentenhet som täckningstalet överstiger det procenttal vid vilket fullt produktionsbidrag utgår – – –." (6 § förordningen om statligt stöd till dagstidningar 1981:409).

| Tidningstyp | Fullt prod. bidrag högsta täckningstal | Reducerat prod. bidrag täckningstalen |
|---|---|---|
| Flerdagarstidning med upplaga 10 000 ex. och däröver | 40 % | 41 t. o. m. 49 procent |
| Flerdagarstidning med upplaga mindre än 10 000 ex. | 50 % | 51 t. o. m. 59 procent |
| Fådagarstidning | 20 % | 21 t. o. m. 29 procent |

*Upplaga* är en dagstidnings medelnettoupplaga vardagar första halvåret kalenderåret före bidragsåret (om tidningen ej är nystartad).

*Täckningstal* är en dagstidnings genomsnittliga procentuella spridning bland hushållen på utgivningsorten under de tre senaste kalenderåren.

Dessa grunder för produktionsbidrag infördes fr. o. m. 1976. De bygger på förslag från 1972 års pressutredning som ville ersätta andratidningsbegreppet med täckningstalsprincipen. Utredningen föreslog att fullt produktionsbidrag skulle utgå till tidningar med ett täckningstal på högst 40 procent. Genom reduceringen av bidraget fr. o. m. 41 t. o. m. 49 procent "anpassas produktionsbidragens storlek till den successivt förbättrade marknadssituationen som en förbättring av täckningstalen mellan 40 och 50 % kan antas medföra" (prop. 1975/76:131).

Utredningen fann högre täckningstal motiverade för tidningar med liten upplaga. "Det faktum att tidningar med små upplagor besväras av vad som kan kallas dålig upplageekonomi och att de därför är mera beroende av annonsintäkter än större tidningar motiverar enligt utredningen att täckningstalsgränsen sätts högre för denna grupp."

För fådagarstidningar – som utredningen föreslog såsom beteckning för tidningar som utges med ett till tre nummer i veckan – föreslogs att bidrag med fast belopp skulle utgå vid högst 20 % hushållstäckning och trappas av mellan 20 och 30 %. "Även vid en så relativt låg hushållstäckning som 30 % har de oftast en god annonstillströmning."

Det kan noteras att reducerat produktionsbidrag i intervallet 51 t. o. m. 59 % inte kan bli aktuellt för storstadstidningar eller för landsortstidningar i större utgivningskommuner. Om utgivningskommunen har 20 000 hushåll ger ju 50 % täckningstal en upplaga på 10 000 exemplar. Det är alltså bara för tidningar som utges i kommuner med mindre än 20 000 hushåll kombinationen upplaga och täckningstal kan leda till olika resultat i fråga om vilken täckningstalsserie som skall användas för beräkning av produktionsbidraget.

Upplaga avser tidningens hela medelnettoupplaga och inte enbart upplagan i utgivningskommunen. För en tidning vars upplaga över- eller underskrider 10 000 exemplar genom upplageförändring *utanför* utgivningskommunen kan effekten alltså bli att produktionsbidrag skall beräknas enligt annan täckningstalsserie än tidigare trots att tidningens upplaga och täckningstal *inom* utgivningskommunen kanske inte alls ändrats.

När presstödsnämnden hittills beslutat om produktionsbidrag för 1983 – beslut kan fattas hela innevarande budgetår – har *reducerat produktionsbidrag* varit aktuellt i följande fall:

| Tidning | Upplaga | Täckningstal | Del av fullt bidrag |
|---|---|---|---|
| Länstidningen, Södertälje, 5/v | 17 900 | 48 % | 2/10 |
| Nacka-Saltsjöbadens Tidning, 1/v | 6 900 | 25 | 5/10 |
| Sydsvenska Dagbladet 7/v | 115 400 | 49 | 1/10 |

Det kan vara värt att nämna att regeln varit aktuell för Länstidningen i *Östersund,* som fick fullt produktionsbidrag åren 1971 t. o. m. 1980 men reducerat bidrag 1981 (8/10-dels bidrag på grund av 42 % täckningstal) och 1982 (3/10-dels bidrag p. g. a. 47 % täckningstal) men inget bidrag alls 1983 på grund av för högt täckningstal. Länstidningens upplageökningar ledde inte till så stora upplageminskningar för Östersunds-Posten att den parallellt började få reducerat bidrag.

Första halvåret 1983 hade Länstidningen 50 och Östersunds-Posten 49 % av hushållen i Östersunds kommun. Man kan alltså inte utesluta att regeln om reducerat bidrag på nytt kan bli aktuell i Östersund för endera eller kanske för båda tidningarna.

Hur täckningstalen och samtidigt annonsintäkterna förändrats för de båda östersundstidningarna kommer presstödsnämnden att beskriva i sin serie bokslutsanalyser för dessa tidningar. Utvecklingen 1977–1980 beskrevs i Dagspressrapport 1981:2. För presstödsnämnden gjordes en analys av 1981 års förhållanden. Utvecklingen 1981–1983 kommer troligen att presenteras i serien Dagspressrapport till hösten.

Tidningssituationen i *Södertälje* är inte jämförbar med andra utgivningskommuner; Länstidningens låga täckningstal beror inte på att konkurrenter har tagit delar av marknaden utan på att tidningsläsandet/tidningsköpandet – sannolikt främst på grund av invandringens storlek i kommunen – är lågt. Detta sammanhänger inte bara med invandrarnas språkproblem. Deras läsvanor är också annorlunda. Även bland svenskspråkiga invandrare är tidningsläsandet lågt. Länstidningens ekonomiska situation påverkas också av att det i Södertälje finns flera annonsfinansierade gratistidningar.

Nacka-Saltsjöbadens Tidning är den enda fådagarstidning som f. n. har reducerat bidrag. Tidigare utgick reducerat bidrag även till Norrort, som numera är en helt gratisutdelad, annonsfinansierad tidning.

Nacka-Saltsjöbadens Tidnings täckningstal har successivt minskat de senaste åren. Täckningstalet var 32 % 1972, hade 1980 och 1981 sjunkit till 26 % och sjönk 1983 ytterligare till 22 %. Nacka-Saltsjöbadens Tidning är alltså på väg mot fullt produktionsbidrag. Orsaken är sannolikt den kraftiga konkurrensen från Dagens Nyheters närtidningar, som såsom bilaga följer med huvudtidningen, och Svenska Dagbladets gratisutdelade förortstidningar.

Situationen i *Malmö* kommenterades i femte pressutredningens rapport. I den konstaterades att "täckningstalet såsom indikator på en tidnings ställning på annonsmarknaden försvagas genom utgivning av gratisspridda upplagor till vilka annonsförsäljning kan ske med argumentet att alla hushåll/konsumenter nås. Täckningstalet som grund för bestämmande om produktionsbidrag skall utgå – och hur stort bidraget skall vara – försvagas likaså".

"Malmötidningarnas utgivning av gratistidningar väcker därmed frågan om hur väl reglerna för reducerat produktionsbidrag återspeglar marknadsförhållandena. När dessa regler fastställdes på förslag av 1972 års pressutredning fanns det nästan inga praktiska erfarenheter att utgå från. Därefter har flera fall tillkommit. Det gäller t. ex. tidningsutgivningen i Östersund men också den i Malmö. Det kan därför finnas anledning att närmare analysera överensstämmelsen mellan marknadsförhållandena och reglerna för reducerat produktionsbidrag. En sådan analys ingår dock inte i femte pressutredningens uppdrag."

I rapporten till regeringen beskrevs förhållandena i Malmö på bl. a. följande sätt:

Samtliga morgontidningar i Malmö erhåller produktionsbidrag enligt huvudregeln, Sydsvenska Dagbladet reducerat bidrag. Tidningarnas genomsnittliga täckningstal för tre år före bidragsåret var följande och berättigade tidningarna till dessa bidrag:

| | Bidragsår 1982 | | Bidragsår 1983 | |
|---|---|---|---|---|
| | Täckningstal Malmö kommun | Bidrag | Täckningstal Malmö kommun | Bidrag |
| Arbetet Skåne | 31 | 34 040 000 | 31 | 39 145 000 |
| Skånska Dagbladet | 5 | 27 252 000 | 4 | 31 492 000 |
| Sydsvenska Dagbladet | 49 | 3 404 000 | 49 | 3 914 500 |
| Arbetet Väst | – | 18 731 200 | – | 23 931 600 |

Produktionsbidraget till Arbetet Väst anges, eftersom Arbetet inte särredovisar annonsintäkter från Skåne- resp. Västeditionen.

"Tidningarnas hushållstäckning minskar. Det treårsgenomsnitt på täckningstalen som skall avgöra produktionsbidragen 1984 blir för Arbetet 31, för Skånska Dagbladet 4 och för Sydsvenska Dagbladet 48 %. Detta kommer ej att påverka Arbetets och Skånska Dagbladets produktionsbidrag. Sydsvenska Dagbladet blir enligt stödförordningens § 11 berättigad till produktionsbidrag med 2/10-delar av maximibidraget. Om stödnivån inte ändras 1984 blir för Sydsvenska Dagbladet – om tidningen uppfyller övriga villkor – bidraget sålunda 7 829 000 kr.

Frågan om hur väl reglerna för reducerat produktionsbidrag återspeglar villkoren för de enskilda tidningarna på annonsmarknaden kan belysas med följande uppgifter om täckningstal och annonsintäkter för 1982.

| | TS-upplaga 1982 | Täckningstal 1982 (Malmö kommun) | Annonsintäkter 1982 |
|---|---|---|---|
| Arbetet Skåne | 81 700 | 31 | |
| Arbetet Väst | 25 600 | – | 72,1 mkr. |
| Skånska Dagbladet | 28 400 | 5 | 19,2 mkr. |
| Sydsvenska Dagbladet | 115 400 | 49 | 194,4 mkr. |

Situationen antyder att en reduceringsregel som vid 49 % täckningstal ger Sydsvenska Dagbladet 3 404 tkr. knappast återspeglar tidningens ställning på annonsmarknaden sedd i förhållande till konkurrenterna. I Arbetets annonsintäkt ingår då som nämnts annonsintäkter som har samband med tidningens spridning av Västeditionen."

Till rapportens uppgifter kan fogas följande uppgifter, vilka visar att skillnaden mellan Arbetet och Sydsvenska Dagbladet är väsentligt mindre i fråga om upplageintäkter än i fråga om annonsintäkter:

| *Annonsintäkter tkr* | 1980 | 1981 | 1982 |
|---|---|---|---|
| Arbetet (Skåne + Väst) | 62 371 | 60 880 | 72 100 |
| Skånska Dagbladet | 17 064 | 16 143 | 19 197 |
| Sydsvenska Dagbladet | 155 819 | 158 401 | 194 354 |
| *Upplageintäkter* | | | |
| Arbetet | 47 874 | 53 192 | 61 099 |
| (därav Arbetet Väst) | | ( 7 926) | (10 250) |
| Skånska Dagbladet | 11 437 | 12 797 | 13 734 |
| Sydsvenska Dagbladet | 59 623 | 64 510 | 71 713 |

Femte pressutredningen anförde bl. a.:

"Vid en första analys synes det i vart fall tveksamt om reducerat produktionsbidrag bör utgå till tidning som ger ut kompletterande gratistidning för att bearbeta annonsmarknaden. Denna uppfattning influeras givetvis av uppfattningen att det är tveksamt över huvud taget om den nuvarande regeln om reducerat produktionsbidrag har marknadsrelevans."

Trots dessa påpekanden blev femte pressutredningens slutsats att reglerna för produktionsbidrag inte behövde ändras för 1984 med anledning av malmötidningarnas utgivning av gratistidningar.

Upplaga under 10 000 ex. och därför fullt produktionsbidrag t. o. m. 50 % täckningstal har gällt följande tidningar

| Tidning | Upplaga | Täckningstal |
|---|---|---|
| Borlänge Tidning 6/v | 8 800 ex. | 42 % |
| Laholms Tidning 6/v | 4 500 | 47 |
| Ludvika Tidning 4/v | 7 600 | 43 |
| Skövde Nyheter 6/v | 9 800 | 40 |

Skövde Nyheters upplaga första halvåret 1983 blev 10 300 ex. Därmed kan Skövde Nyheter inte längre få fullt produktionsbidrag vid högre täckningstal än 40 %, och reducerat bidrag utgår vid täckningstalen 41–49 %.

Tidningen fick 1983 bidrag med 3 811 600 kr. Bidraget byggde på att tidningen hade en hushållstäckning på 40 procent i Skövde kommun (genomsnitt för åren 1980, 1981 och 1982). Bidraget var framräknat m h t tidningens TS-upplaga på 9 800 ex, årsvikt för redaktionellt innehåll m m.

Även om Skövde Nyheters hushållstäckning överstigit 40 procent hade tidningen fått fullt produktionsbidrag.

Det bör noteras att enligt stödförordningen 30 § utvecklingsbidrag kan utgå till flerdagarstidning med fullt produktionsbidrag om dess täckningstal inte överstiger 20 procent eller dess upplaga inte är högre än 10 000 exemplar. Enligt denna regel fick Skövde Nyheter utvecklingsbidrag med 1 200 tkr senast för åren 1981 och 1982.

En tidning med under 10 000 i upplaga kan om upplagan påföljande år

överstiger 10 000 ex mellan två år bli av med hela sitt produktionsbidrag. Det sker om tidningen redan innan haft ett täckningstal på 50 % eller högre eller om upplageökningen samtidigt medför detta högre täckningstal.

Om överstigandet av 10 000 exemplar medför ett täckningstal på mellan 40 och 50 % kommer reducerat bidrag att utgå. Reduceringen kan bli betydande. Effekten av det uteblivna eller reducerade bidraget kan för tidningens del motverkas av att det högre täckningstalet ger möjligheter till större annonsintäkter. Om dessa fördelar räknat i pengar uppväger det minskade eller uteblivna bidraget kan man ej veta på förhand.

Skövde Nyheters upplaga 1983 är 10 300 ex. Skövde Nyheter kan därför 1984 få fullt produktionsbidrag bara om dess hushållstäckning i Skövde kommun för åren 1981, 1982 och 1983 är högst 40 procent; och är täckningstalet högre reduceras bidraget med en tiondel för varje procentenhet som täckningstalet överstiger det procenttal vid vilket fullt bidrag utgår.

Skövde Nyheters täckningstal vid prövning av produktionsbidrag för 1984 blir 43 procent, vilket alltså innebär att tidningen erhåller 7/10-delar av det bidrag som framräknas på grundval av TS-upplaga och årsvikt för redaktionellt utrymme m. m.

Antalet hushåll i Skövde kommun var 1983 18 800. Skövde Nyheters täckningstal var 45 procent på grundval av en upplaga på 8 500 ex. Utanför Skövde kommun spreds 1 800 ex. av tidningens upplaga.

En upplageökning på 188 ex. ökar tidningens täckningstal med en procent. En upplageökning i Skövde på ca 1 000 ex. skulle alltså göra att Skövde Nyheter nådde ett täckningstal i Skövde som ej berättigade tidningen till produktionsbidrag. Hur snabbt denna upplageökning inträffar avgör hur snabbt treårssnittet förändras; treårssnittet medför ju en eftersträvad dämpning av upplageförändringarnas effekt i bidragsavseende.

Skövde Nyheters konkurrent heter Skaraborgs Läns Allehanda. hade 1982 en upplaga på 24 300 ex. Därav spreds 9 800 ex. i Skövde kommun, vilket innebar en hushållstäckning på 52 procent.

Allehandas upplaga 1983 blev 23 300 ex. Därav spreds 9 200 ex. i Skövde kommun innebärande en hushållstäckning på 49 procent. Allehandas upplageutveckling antyder alltså att tidningen är på väg mot att få rätt till reducerat produktionsbidrag. En upplageminskning i Skövde är ju sannolik om Skövde Nyheter fortsatt ökar sin upplaga.

Förändringar på upplagemarknaden leder till förändringar på annonsmarknaden. Det är svårt att veta om t. ex. minskat produktionsbidrag motsvaras av ökade annonsintäkter – och tvärtom. Det kan bara utvecklingen visa.

Problem i sammanhanget är *dels* att inom A-region 39 sprider Allehanda 8 100 ex. utanför Skövde kommun, och Skövde Nyheter bara 900 ex. *dels* att utanför A-regionen sprider Allehanda 5 900 ex. och Skövde Nyheter bara 800 ex. Dessa skilda upplagor utanför utgivningskommunen innebär givetvis

olika förutsättningar för tidningarnas annonsförsäljning och -intäkter.

Ett annat förhållande är värt att uppmärksamma. Fullt produktionsbidrag 1983 innebar för Skövde Nyheter 3 811 600 kr. Om tidningens täckningstal varit 45 skulle denna summa halverats p. g. a. reduceringsregeln. Om samtidigt Allehanda hade haft 45 procents täckning är det troligt att Allehanda – p. g. a. sin större upplaga fått hälften av maximibidraget, dvs. 5/10-delar av 7 145 000 kr., alltså 3 622 500 kr., medan Skövde Nyheter fått 1 905 800 kr. Detta är en effekt av att reduceringsregeln utgår från täckningstalet i utgivningskommunen medan det produktionsbidrag som ska reduceras bygger på upplagan i tidningens hela spridningsområde.

Ur Dagspressrapport 1983:1 kan följande upplysningar hämtas om företagens ekonomi 1982:

| | *Skövde Nyheter* | *Allehanda* |
|---|---|---|
| Intäkter | 10 680* | 30 627** |
| Kostnader | 14 060 | 28 032 |
| | – 3 380 | 2 595 |
| Avskrivningar | 463 | 2 038 |
| Presstöd | 4 414 | 468 |
| Finansnetto | – 296 | – 871 |
| Resultat | 275 | 154 |

* därav annonsintäkter ca 7,2 mkr
** därav annonsintäkter ca 20,5 mkr

Skövde Nyheters presstöd 1982 bestod av produktionsbidrag med 3 036 tkr, samdistributionsrabatt med 178 tkr och utvecklingsbidrag med 1 200 tkr. Utvecklingsbidraget beviljades sedan tidningen upprättat kontrollbalansräkning, som visade att utan ytterligare bidrag skulle företaget varit skyldigt att träda i likvidation.

Blir Allehanda berättigad till reducerat produktionsbidrag p. g. a. sjunkande hushållstäckning i Skövde torde presstödsnämnden behöva pröva om stödförordningens 12 § måste tillämpas. I denna paragraf heter det: "En flerdagarstidning som enligt 11 § är berättigad till produktionsbidrag kan ändå uteslutas från sådant bidrag om det med hänsyn till förhållandena inom tidningens hela spridningsområde är uppenbart att täckningstalet ger en missvisande bild av tidningens konkurrensförmåga på annonsmarknaden".

Det kan erinras om att när produktionsbidragen infördes 1971 Allehanda visserligen var den största tidningen men Skövde Nyheter var störst i utgivningskommunen. Situationen beskrivs i SOU 1974:102.

| | 1971 | | 1974 | |
|---|---|---|---|---|
| | Skövde | Totalt | Skövde | Totalt |
| Skövde Nyheter | 8 000 | 9 200 | 7 500 | 8 500 |
| Allehanda | 6 300 | 13 200 | 8 400 | 19 200 |

Allehandas kraftiga upplageökning beror bl. a. på ändrade gränsdragningar mellan tidningar utgivna av samma ägare (Andergruppen).

1971 fick såväl Allehanda som Skövde Nyheter produktionsbidrag. Allehanda fick produktionsbidrag även 1972 men 1973 och 1974 fick tidningen enligt en avtrappningsregel bara hälften av vad den fått 1972. Tidningen var då inte längre andratidning. Skövde Nyheter fick produktionsbidrag 1971 trots att den det året var förstatidning; bidraget beviljades enligt dåvarande § 17 (konkurrenssnedvridningsparagrafen). På sama grund fick Skövde Nyheter bidrag 1972. Därefter var den andratidning och har såsom sådan och fr. o. m. 1976 såsom lågtäckningstidning haft produktionsbidrag samtliga år.

*

Ett generellt "automatiskt verkande" regelsystem kan aldrig täcka in alla variationer i fråga om upplagor, täckningstal m. m. och deras relevans för tidningarnas position på annonsmarknaden, i synnerhet som systemet inte bara bygger på analyser av tidningars och marknaders förhållanden och utveckling utan också på presspolitiska bedömningar. Det är samtidigt svårt att göra ändringar i systemet och i vart fall kan inte effekterna förutses om inte ändringarna föregåtts av utredning.

Regelsystemet innehåller en rad bestämmelser som avser att dämpa de ekonomiska effekterna av att en tidnings förhållanden förändras i förhållande till reglerna. Dessa bestämmelser avser att dämpa i båda riktningarna: att begränsa en tidnings möjigheter att snabbt öka sitt produktionsbidrag och att dämpa effekterna av att en tidning faller ur regelsystemet eller inom regelsystemet flyttas från en förmånlig till en mindre förmånlig bidragsgrupp.

Den senaste bufferten skapades genom SFS 1982:1267 för flerdagarstidning som haft högst 20 procents hushållstäckning men får högre täckningstal och därmed lägre bidrag. Tonbidrag samt minimi- och maximibidrag är nämligen olika för flerdagarstidning med högst 20 procents resp. högre än 20 procents täckningstal. I två år kan, enligt den 1982 införda bestämmelsen tidning som har högre täckningstal än 20 men något av de två åren före bidragsåren haft högst 20 procents täckningstal får tilläggsbidrag. Detta utgår med högst hälften av skillnaden mellan det bidrag tidningen får p. g. a. det högre täckningstalet och det bidrag den skulle fått om täckningstalet varit högst 20.

Denna regeländring ledde till att Dagbladet i Sundsvall beviljades tilläggsbidrag med 786 100 kr. till tidigare beviljat bidrag med 3 593 300 för år 1982 och tilläggsbidrag med 950 300 till "ordinarie" bidraget 4 343 800 kr. för 1983.

*Bilaga 2*

*Utfrågning inför konstitutionsutskottet av chefen för presstödsnämndens kansli Bo Präntare den 14 februari 1984 angående presstödet*

*Olle Svensson:* Jag hälsar Bo Präntare välkommen till utskottet. Vi har ju, som vi begärt, fått en promemoria. Jag lämnar först ordet till Bo Präntare att något kommentera läget, innan vi går över till frågestunden.

*Bo Präntare:* Utöver promemorian har jag inte mycket att säga – jag har försökt var mycket utförlig i den. Jag tror att det framgår av promemorian att så fort man rör i systemet händer en rad saker som inte är lätta att förutse. Därför skall man nog inte göra något sådant utan att ordentligt titta på konsekvenserna. Det tycker jag är den slutsats man skall dra, och det är min kommentar till min PM om reduceringsregeln.

*Olle Svensson:* Då övergår vi omedelbart till frågestunden.

*Anders Björck:* I propositionen utgår man, om jag har läst rätt, från att revisionen när det gäller Sydsvenska Dagbladet grundar sig på överväganden från femte pressutredningen. Man kan läsa in femte pressutredningens arbete och dess redovisade ståndpunkt. Min första fråga är: Är det en korrekt tolkning av föredragande statsrådet?

*Bo Präntare:* Det är svårt för mig att tolka den frågan. Det är alldeles klart att som femte pressutredare har jag inte föreslagit att man skall göra något åt regeln. Det uppdrag som utredningen hade var att se om man skulle ändra reglerna för produktionsbidrag med hänsyn till de gratisdistribuerade annonstidningarna. I beskrivningen av vad som förekommit finns en rad fakta, men slutsstsen blev ändå att den utgivning av gratistidningar som Sydsvenskan å ena sidan och Arbetet och Skånska Dagbladet å andra sidan har gjort inte föranledde oss att föreslå att reglerna ändras redan 1984. Kopplingen till femte pressutredningen i budgetpropositionen är ju den att det finns en beskrivning av hur annonsmarknaden ser ut i Malmö. Materialet finns där, och det är väl det materialet man har använt för sitt förslag. Men det är inget förslag från femte pressutredningen.

*Anders Björck:* Den femte pressutredningen sysslade med vissa specificerade problem som har blivit akteulla, t. ex. annonsbladens framväxt. Bo Präntare har naturligtvis i sin egenskap av chef för presstödsnämndens kansli en allmän överblick över situationen. Vilka är i dag de stora problemen när det gäller att tolka de nuvarande presstödsbestämmelserna, så att de får ett korrekt genomslag i verkligheten? Vi har nu inte bara motioner som berör Sydsvenska Dagbladet utan också ett antal motioner som berör presstödsproblematiken. Min allmänna fråga är helt enkelt: På vilka punkter behövs förbättringar, klarlägganden eller en översyn av reglerna?

*Bo Präntare:* Jag tror att systemet är uppbyggt på en generell analys av hur främst annonsmarknaden fungerar och vad annonsintäkterna betyder för tidningarnas ekonomi. Produktionsbidragen går in och kompenserar tidningar med svag position på annonsmarknaden. Man kan väl säga att systemet i stort sett fungerar bra, men marknaden förändras ju hela tiden, och därför får man stadigt räkna med att det dyker upp problem som inte stämmer med ett sådant här generellt, automatiskt verkande system. Man kan aldrig begära att ett generellt, automatiskt verkande system skall vara fulländat. Ett sådant system leder till att vissa tidningar får bidrag trots att de, noga sett, kanske inte skulle behöva bidrag, medan andra tidningar inte får något bidrag alls eller inte så mycket bidrag som de, noga sett, skulle behöva. Det är det pris man betalar för att man vill har ett automatiskt verkande system och inte vill gå in i en direkt behovsprövning. Vad man kan se och vad vi ville visa i femte pressutredningen var väl att man kan ifrågasätta om reduceringsreglerna verkligen stämmer med marknaden, men det låg inte i vårt uppdrag. Att vi kom in på det berodde på att vi skulle titta på annonsbladsutgivningen, men vi hade som sagt inte uppdrag att verkligen gå in och titta riktigt noga på alla de fall där reduceringsregeln fungerar och hur det hela stämmer med verkligheten. Jag vet inte om Anders Björcks fråga gällde just det eller om den gällde systemet i stort.

När det gäller systemet i stort kan jag säga att det som jag och väl också nämnen upplever som ett stort problem, och som Anders Björck är väl medveten om såsom ett stort problem, är den regelanpassning som tveklöst förekomer på en del håll, där man förändrar sin utgivning kanske inte så mycket med hänsyn till marknaden som med hänsyn till bidragsreglerna. Det är väl ett förhållande som man alltid får räkna med i ett subventionssystem.

Det som mot bakgrund av motionerna och budgetpropositionen ser allvarligast ut, om man tittar runt hörnet, är nog hela samdistributionssystemet. Det håller än så länge ihop, trots att kostnaderna i samdistributionen sedan 1978, då rabatten var som högst, har stigit med över 50 %. Rabatten har sänkts en gång – visserligen bara med ett öre, men det var ändå drygt 10 %. Det sägs ju också i den stora motionen från moderaterna att rabattens storlek i dag inte ger kompensation till de stora tidningarna för att de accepterar lika priser. Det som jag upplever väldigt starkt i kontakterna med tidningar och i synnerhet i kontakterna med de företag som sköter samdistributionen runt om i landet är att det finns spänningar ute på fältet och att man är osäker på hur länge det dröjer innan någon tidning hoppar av systemet och säger: Vi vill visst vara med i samdistributionen, men vi accepterar inte längre lika priser. Vi får inte kompensation genom rabatten. Vi går ur systemet, avstår från rabatten och erbjuder i stället de övriga tidningarna att få vara med i samdistributionen men till ett högre pris än det de hittills har betalat. – Det ser jag som det mest akuta i hela systemet. Detta skulle naturligtvis drabba många upplagemässigt svaga tidningar på skilda håll i landet, men dem som det skulle drabba mest är ju Dagens Nyheter och

Svenska Dagbladet, som har haft den största glädjen av samdistrtibutionssystemtet, om man ser till enskilda tidningar, eftersom de i hela landet kan vara med i samdistribution till lika pris 6 dagar i veckan, där det finns landsortstidningar som kommer ut 6 dagar. Då får de ett pris som i stort sett är detsamma som gäller för landsortstidningarna. De betalar mellan 70 och 80 öre vardagar när tidningarna bärs ut samtidigt med lokala tidningar. På söndagar, när de är ensamma, ligger priset mellan 2:50 kr. och 4:– kr., beroende på hur stora upplagorna är. Det säger en del om vilken stor glädje dessa tidningar har av lika pris-principen. Det är mycket stora upplagor som dessa tidningar distribuerar i samdistributionssystemet. Omvänt är det klart att landsortstidningarna ekonomiskt har en viss glädje av att dessa större tidningar finns, men den glädjen skulle inte bli mindre om man hade kvar Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet i samdistributionen men kunde ta ut mer betalt av dem.

*Bertil Fiskesjö:* Jag är inte riktigt på det klara med läget i pressutredningen. Är du färdig eller nästan färdig med arbetet?

*Bo Präntare:* Nej, jag är inte färdig – jag har hela det här året på mig. Kartläggningen av annonsbladsbiten är i stort sett färdig. Sedan gäller det att analysera det materialet. Den analysen är svårare att göra nu än när man tidigare gjort utredningar om annonsblad, för då har det handlat om annonsblad utgivna utanför branschen. Nu är även branschen, tidningarna, engagerade med gratistäckande annonsblad i hela eller delar av sina spridningsområden. Det gör det mycket svårare att analysera och att komma fram till en ståndpunkt. Samverkansfrågan började vi inte med förra året utan först vid årsskiftet. Vi räknar med att vara klara med båda bitarna i slutet av 1984.

*Bertil Fiskesjö:* Det innebär att något förslag från din sida inte har lämnats. Då skulle jag vilja komlettera med att fråga: Vad är det då för överväganden som har gjort att man i propositionen nu föreslår en ändring?

*Bo Präntare:* Det får väl statsrådet svara för, men det särskilda skälet till att vi avgav en rapport var att det sades i direktiven att vi med förtur skulle avge en rapport till regeringen för att tala om huruvida reglerna för produktionsbidrag 1984 behövde ändras med anledning av att man gav ut de totaldistribuerade tidningarna i Malmö. Det vara alltså ett konkret uppdrag att behandla den frågan i särskild ordning.

*Bertil Fiskesjö:* Det förelåg alltså inget förslag från din sida, inget förslag som har remissbehandlats på något sätt, utan man har alltså på grundval av de uppgifter du tagit fram funderat vidare i kanslihuset.

*Bo Präntare:* Det kan man kanske säga, men det fanns inget förslag från min sida. Jag ansåg att det inte fanns skäl att ändra reglerna med anledning av

utgivningen av gratistidningar. Men det är inte det skälet som finns i propositionen för förslaget till ändring av regeln.

*Bertil Fiskesjö:* Det har jag också funderat över. Man resonerar om annonsbladen, men sedan är förslaget egentligen inte knutet till utgivningen av dem, utan de är bara något slags bakgrundsmålning. Vad är då motivet för det här förslaget?

*Bo Präntare:* Jag är väl delvis skyldig till att frågan har blivit aktuell, för i en rapport redovisade jag hur annonsmarknaden ser ut för Malmö-tidningarna och framhöll att avståndet mellan Sydsvenska Dagbladets annonsintäkter och annonsintäkterna hos Skånska Dagbladet och Arbetet är väldigt stort, medan skillnaden mellan Arbetet och Sydsvenska när det gäller upplageintäkterna inte är särskilt stor. På grundval av det kan man ifrågasätta om reduceringsregeln verkligen har relevans till hur annonsmarknaden ser ut. Men jag sade också i rapporten att det inte var mitt uppdrag att utreda detta. Jag nämnde det för att det naturligtvis påverkat mina funderingar om jag skulle utarbeta ett förslag när det gäller annonsbladsutgivningen. Jag kom emellertid fram till att det inte fanns grund för att avge något förslag. Sedan har då regeringen tittat på den enskilda biten, och det skall jag väl inte kommentera utöver konstaterandet att det är lätt att se var man hittat argumenten.

*Bertil Fiskesjö:* Jag förstår naturligtvis att Bo Präntare inte kan stå till svars för det förslag som regeringen har lagt, men jag var intresserad av att så att säga kunna spåra sambanden här. Förslaget är alltså inte kopplat till annonstidningsutgivningen, även om man talar en del om den, utan till läget på annonsmarknaden och då koncentrerat enbart på den här ifrågavarande tidningen. Men det måste ju finnas liknande situationer när det gäller annonstillströmningen till olika tidningar som ges ut på en och samma ort också på andra ställen i landet, även om det inte är så utrerat som här.

*Bo Präntare:* Jag skulle kunna tänka mig att statsrådet har påverkats av att jag också beskrivit hur det är i Stockholm, att även Dagens Nyheter enligt regelsystemet är berättigad till reducerat bidrag. Men för det första så söker inte Dagens Nyheter, och för det andra skulle DN, om tidningen sökte, inte få något bidrag f. n. En annan regel säger nämligen att man inte får bidrag om annonsvolymen är över 50 % av tidningens volym, och det är Dagens Nyheters annonsvolym.

Sedan tror jag inte att man kan jämföra situationen för storstadstidningarna och övriga tidningar, eftersom storstadstidningarna har spridning i mycket stora områden – inte bara i sin utgivningskommun och regionen därintill utan i mycket stora områden. Tidningarna från Stockholm har spridning över hela riket, medan tidningarna i Malmö har spridning i Södra Sverige och tidningarna i Göteborg i västra Sverige. Deras totala upplagor i dessa områden betyder väldigt mycket för deras annonsförsäljning. Det kan

naturligtvis innebära att en reduceringsregel som bygger på hur konkurrenssituationen ser ut i utgivningskommunen inte är lika riktig för storstadstidningarna som för andra tidningar. Som framgår av min promemoria kan man se liknande förhållande i Skövde, eftersom man där har två tidningar varav den ena (Skövde Nyheter) har valt att i stort sett bara ha spridning i Skövde kommun, medan den andra (Skaraborgs Läns Allehanda) har både en spridning utanför Skövde kommun i den A-regionen och en inte oväsentlig spridning också i en annan A-region än Skövde-regionen. På grund av denna totalspridning har Allehanda en helt annan intäktssituation av annonser än vad Skövde Nyheter har. På det stora hela taget tror jag inte att det är oriktigt att se på storstadstidningarna på ett sätt och på landsortstidningarna på ett annat sätt.

*Olle Svensson:* Det som står på s. 3 i promemorian markerar att det kanske skulle ha sitt intresse att närmare analysera överensstämmelsen mellan marknadsförhållandena och reglerna för reducerat produktionsbidrag. På s. 3 och 4 redovisas Malmö-fallet ganska utförligt, men då från den speciella synvinkel som femte pressutredningen har – relationen till annonsbladsutgivningen. Får jag ställa en fråga till Bo Prántare: Skulle det inte vara ganska intressant om t. ex. ett utskott begärde en närmare undersökning av de frågor som gäller reglerna för reducerat produktionsbidrag och om de i dag är riktigt anpassade till marknadsförhållandena? Vi har gjort en resa till Skaraborg och bl. a. varit i Skövde. Vi fann då att det skulle ha sitt intresse att undersöka detta när det gäller både storstadspressen och landsortspressen.

*Bo Prántare:* Det ligger väl i vad jag dels skrev i femte pressutredningens rapport, dels har skrivit i min promemoria att man inte kan veta vilka effekterna blir av en ändring utan att man har gjort analyser och på ett bredare fält undersökt vad som händer. Men ser man bara till Skövde Nyheters situation skulle man lät kunna hitta på en lösning av just den tidningens problem, men det är viktigt för systemet att man frågar sig vad en sådan lösning får för effekter på andra håll, vilka andra tidningar som berörs och vilka tidningar som kan tänkas beröras si eller så, om utvecklingen blir på ett visst sätt två – tre år framåt. Mycket längre än så kan man inte förutse vad som händer. Men ett par tre år kan man alltid ana vad som sker i branschen, för det sker inga revolutionerande marknadsförändringar mellan tidningarna i den här branschen.

*Nils Berndtson:* Jag har också en fråga i anslutning till vad du sade om förändringar på marknaden. Är de förändringarna så omfattande att du tycker dig skönja behov av mer grundläggande förändringar av hela presstödssystemet, eller kan man med justeringar inom systemet komma till rätta med vissa nackdelar?

*Bo Prántare:* Det är svårt att svara på den frågan. Jag tror i och för sig att man kan göra små justeringar och komma till rätta med vissa nackdelar efter

ganska små utredningar, som presstödsnämnden kanske kan göra med hjälp av någon forskare osv. Däremot sker naturligtvis väldigt stora förändringar på marknaden som gör att man måste fråga sig vad som kan hända. Man får skilja på små regeländringar på grund av vad som kan hända på marknaden och vad man skall göra om det verkligen händer något mer stort på marknaden. I samband med budgetpropositionen fick jag frågor från Sveriges Radio. Vi hade just då publicerat vår bokslutsrapport för 1982. Vi hade fått delårsboksluten för 1983. De flesta tidningarna redovisade sina resultat per den 31 augusti 1983. Vi hade också uppgifter om annonsvolymen för i stort sett hela 1983. 1982 och 1983 är de bästa åren på mycket länge för dagspressen som bransch. Högtäckningstidningarna, de starka tidningarna, redovisade resultat 1982 som var de bästa på flera år. Av delårsrapporten att döma och av samtal att döma kommer de att redovisa ännu bättre resultat 1983. Ser man på resultaten 1982 för lågtäckningstidningarna kan man konstatera att dessa tidningar inte förbättrat sina resultat 1982 jämfört med 1981. Och 1981 var ett dåligt år. Men 1982 var ett bra år annonsmässigt även för lågtäckningstidningarna. Det är alldeles klart att 1983 inte kommer att bli bättre för lågtäckningstidningarna, trots att de 1983 ökade sina annonsvolymer. När annonsmarknaden tidigare utvecklats positivt har den utvecklats positivt ekonomiskt både för högtäcknings- och för lågtäckningstidningarna. Det som nu sker ser ut att vara något nytt. Jag måste säga "ser ut", för man behöver ha ett par års bokslut för att kunna göra en sådan analys. Det finns i synnerhet en faktor som gör att man kan komma fel i bedömningarna: Det var förut så att dagspressen hade ett avtal med Annonsörsföreningen och Reklambyråernas förbund om att tidningarna är skyldiga att gentemot alla kunder hålla de priser som de angett i annonstaxan. Man publicerade en prislista, och de priserna måste man hålla. Fr. o. m. 1980 gäller inte det avtalet, utan tidningarna är fria att förhandla med sina kunder om vilka priser som skall tillämpas, man kan teckna årskontrakt osv. Därför kan man inte längre jämföra annonsvolym och prislista och på det sättet få fram hur ekonomin ser ut för en tidning. Inom rimliga felmarginaler kunde man tidigare genom att se hur stor annonsvolymen var och vilka annonspriser som tillämpades räkna ut hur mycket en tidning ökade eller minskade sina annonsintäkter. Det är möjligt att lågtäckningstidningarna har haft mycket stora annonsvolymökningar men att dessa inte motsvarats av annonsintäktsökningar.

*Olle Svensson:* Vi får tacka Bo Präntare, och jag förklarar härmed sammanträdet avslutat.

*minab/gotab* Stockholm 1984 77982